

УДК 373.5.014.61

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АУДИТ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ: ЧОГО ОЧІКУВАТИ ВЧИТЕЛЮ?

Плисюк Андрій, Сущенко Олександр, Ботузова Юлія

**Науковий керівник: докт. пед. наук, доцент, доцент кафедри математики
та цифрових технологій Ботузова Ю.В.**

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира
Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

Автори досліджують основні аспекти процесів інституційного аудиту та сертифікації в контексті саме педагогічної діяльності, зосереджуючись на викликах, які можуть виникнути для вчителів у процесі вказаних процедур. Аналізується вплив цих процесів на якість освіти, а також надаються поради вчителям, які готуються до проходження сертифікації. Зокрема, автори розглядають інструментарій оцінювання, професійний стандарт вчителя та методики вдосконалення освітнього процесу. Матеріал є корисним ресурсом для вчителів, адміністраторів освітніх установ і всіх, хто цікавиться питаннями підвищення якості освіти і професійного розвитку вчителів.

***Ключові слова:** інституційний аудит, сертифікація, вчитель, професійний стандарт.*

Institutional audit and certification: what can a teacher expect?

A. Plysyuk, O. Sushchenko, Yu. Botuzova

**Academic supervisor: doctor of pedagogical sciences, associate professor of the
department of mathematics and digital technologies Botuzova Y.V.**

*The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropyvnytsky, Ukraine*

The authors examine the main aspects of the processes of institutional audit and certification in the context of pedagogical activities, focusing on the challenges that may arise for teachers in the process of these procedures. The impact of these processes on the quality of education is analyzed, and advice is given to teachers who are preparing for certification. In particular, the authors consider the evaluation tools, the professional standard of the teacher and methods of improving the educational process. The material is a useful resource for teachers, administrators of educational institutions and anyone interested in improving the quality of education and professional development of teachers.

***Key words:** institutional audit, certification, teacher, professional standard.*

Постановка проблеми. Наразі в Україні відбуваються суттєві зміни в системі забезпечення якості освіти на усіх рівнях. Зокрема, у закладах загальної середньої освіти з 2020 року впроваджений інституційний аудит, а проведення сертифікації вчителів започатковане у 2019 році з сертифікації вчителів початкової школи. Державна служба якості освіти [6], відповідно до покладених на неї завдань, здійснює: моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти; проводить інституційний аудит закладів освіти; надає рекомендації закладам освіти (крім закладів вищої освіти) щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; акредитує громадські фахові об'єднання та інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти (крім закладів вищої освіти), веде їх реєстр; здійснює за дорученням МОН контроль за дотриманням вимог щодо організації зовнішнього незалежного оцінювання; бере участь у сертифікації педагогічних працівників відповідно до закону тощо.

Нові започатковані процедури є дієвим інструментарієм щодо покращення якості шкільної освіти в Україні та безпосередньо і опосередковано торкаються діяльності педагогічних працівників, зокрема учителів ЗЗСО.

Аналіз досліджень і публікацій. Згідно закону України «Про освіту» [2], освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою. Розвиток потребує змін та постійного осучаснення, тому проблемами забезпечення якості освіти переймаються науковці, досліджуючи досвід інших країн, оцінюючи та переймаючи найкращі практики. Так, колективом науковців [9] О. Локшина, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, Н. Нікольська, М. Тименко, О. Шпарик були вивчені напрями розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї. Теоретичні підходи до забезпечення якості середньої освіти засобами інституційного аудиту розглядали у своїй публікації [3] О. Красівський та О. Форкуца. Практику

оцінювання якості освітньої діяльності шкіл в Україні засобами інституційного аудиту в своєму дослідженні проаналізував О. Пастовенський [5] та дійшов висновку, що інструменти аудиту дають змогу коректно оцінити рівень освітніх і управлінських процесів у ЗЗСО. Закордонний досвід, зокрема ліцензування та сертифікації вчителів у США висвітлювали у своїх наукових роботах Н. Пасічник, Р. Ріжняк [4]. Про міжнародний досвід професійного розвитку педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти йде мова у дослідженні О. Берегової [1]. Наразі в Україні та світі активно здійснюється дослідження напрямів розвитку освіти і забезпечення її якості. Аналіз існуючих тенденцій слугує основою для подальших роздумів і досліджень у галузі освіти, які спрямовані на вдосконалення освітніх процесів і підвищення якості навчання у ЗЗСО.

Мета статті полягає у розгляді та аналізі інструментів і процедур інституційного аудиту та сертифікації з фокусом на очікуваннях та перевагах для вчителів. Стаття спрямована на визначення та розкриття перспектив для педагогічних працівників, які приймають участь у процедурах сертифікації та інституційного аудиту, та на розгляд можливостей, які ці інструменти пропонують для підвищення якості їхньої роботи, професійного розвитку і досягнення кращих результатів у сфері освіти.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Враховуючи, що сертифікація вчителів є суто добровільною, а під процедуру інституційного аудиту один раз на десять років потраплять усі заклади загальної середньої освіти, то кожен учитель має бути готовий до таких випробувань і знати чого очікувати від кожного із перерахованих вище заходів.

Під час інституційного аудиту згідно затвердженого порядку [7] відбувається оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти школи за такими напрямками:

- 1) освітнє середовище закладу освіти;
- 2) система оцінювання результатів навчання учнів;
- 3) педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти;

4) управлінські процеси закладу освіти.

Експерти безпосередньо під час візиту спостерігають за освітньою діяльністю закладу освіти, у тому числі відвідують навчальні заняття, а також опитують учасників освітнього процесу щодо освітньої діяльності. Зокрема, вивчення педагогічної діяльності педагогічних працівників ЗЗСО здійснюється за певними критеріями та індикаторами, які визначені у порядку [7]:

- використання календарно-тематичного планування, що відповідає освітній програмі та річному навчальному плану закладу освіти;
- застосування освітніх технологій, спрямованих на формування в учнів ключових компетентностей та умінь, спільних для всіх компетентностей;
- участь у формуванні та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів;
- створення та/або використання освітніх ресурсів, розробка дидактичних матеріалів та їх публікація;
- застосування інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій в освітньому процесі, у тому числі, для організації дистанційного навчання;
- забезпечення власного професійного розвитку і підвищення кваліфікації, у тому числі щодо методик роботи з особами з ООП;
- надання методичної підтримки колегам, обмін досвідом (консультації, навчальні семінари, майстер-класи, конференції, взаємовідвідування занять, наставництво, публікації тощо);
- сприяння дотриманню академічної доброчесності учнями та інші.

Таким чином, якщо у ЗЗСО, де працює вчитель проводиться інституційний аудит, то це не передбачає ніяких надзвичайних дій для педагогічного працівника. Він має продовжувати працювати в звичному режимі та виконувати свої трудові функції у відповідності з професійним стандартом вчителя [8]. Зосібна у формі спостереження за навчальним заняттям експерти відмічають розвиток і формування яких ключових компетентностей здійснювалися під час уроку; характеризують діяльність та активність здобувачів освіти на занятті; спрямованість учителем навчального заняття на

формування суспільних цінностей таких як: патріотизм, повага до державної мови, культури, закону, соціальна емпатія, толерантність, інклюзивна культура тощо; способи використання та задіяння під час уроку ІКТ; шляхи комунікації між учасниками освітнього процесу та досягнення очікуваних результатів навчання.

За умови, коли вчитель добровільно погоджується на участь у сертифікації, мета якої виявити та стимулювати педагогічних працівників з високим рівнем професійної майстерності, що володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню, то на нього очікує три послідовних етапи:

1) незалежне тестування учасників сертифікації (проводить Український та регіональні центри оцінювання якості освіти – УЦОЯО);

2) самооцінювання учасниками сертифікації власної педагогічної майстерності (проводить Державна служба якості освіти та її територіальні органи);

3) вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації (проводить Державна служба якості освіти та її територіальні органи).

Варто зазначити, що наразі в Україні сертифікуються лише вчителі початкової школи та вчителі-предметники (математика, українська мова та література), які викладають у класах Нової української школи.

Готуючись до сертифікації, вчитель повинен переглянути програму підготовки, яка укладена відповідно до Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», Державних стандартів середньої освіти, типової програми підвищення кваліфікації вчителів ЗЗСО, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти. Ця програма структурована відповідно до трудових функцій, визначених Професійним стандартом: управління освітнім процесом, навчання учнів предметів (інтегрованих курсів); партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу; участь в організації

освітнього середовища. Кожен розділ програми містить підрозділи, що відповідають професійним компетентностям учителя математики ЗЗСО згідно з Професійним стандартом. Як бачимо, під час інституційного аудиту спостереження за навчальними заняттями здійснюються за відповідно такими ж напрямками, які деталізовані чіткими критеріями та індикаторами.

Експерти, під час третього етапу сертифікації, вивчають практичний досвід роботи учасника сертифікації за методикою, в якій передбачено 15 професійних компетентностей за 28 критеріями, які максимально узгоджені з переліком трудових функцій, визначених професійним стандартом [8].

Процес сертифікації для вчителя є більш напруженим, адже для успішного її проходження необхідно подолати усі три послідовних етапи. Так, після незалежного тестування в УЦОЯО, учасник повинен здійснити самооцінювання в автоматизованій системі EvaluEd та підготувати креативну самопрезентацію (електронна презентація з аудіо супроводом, відеоролик, мультимедійна презентація до 15 хвилин). На заключному третьому етапі, під час експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації відбувається спостереження за навчальними заняттями (не менше двох занять); аналіз самопрезентації практичного досвіду роботи учасника, спостереження за самоаналізом навчального заняття та інтерв'ю з учасником сертифікації.

Під час самоаналізу вчитель демонструє розуміння ним своїх сильних та слабких сторін у професійній діяльності. На інтерв'ю експерти уточнюють показники, які не вдалось простежити за допомогою інших методів збору інформації, але необхідних для цілісного оцінювання професійної компетентності вчителя, що наважився на сертифікацію.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. В нашій країні здійснюються вагомі кроки щодо забезпечення якості освіти, зокрема шкільної. Впроваджено такі інструменти як інституційний аудит ЗЗСО та сертифікація педагогічних працівників. Вказані процедури безпосередньо торкаються професійної діяльності вчителів, тому

вони мають бути ознайомлені із їх метою та особливостями. Актуальність теми невичерпна, адже окреслені у статті процеси щодо покращення якості освіти та вдосконалення освітньої діяльності на рівні ЗЗСО лише нещодавно запущені в дію, тож маємо декілька векторів здійснення подальших наукових розвідок.

Список використаної літератури:

1. Берегова О.А. Міжнародний досвід професійного розвитку педагогічних працівників. *Молодий вчений*, № 10. 2017. С. 397-401.
2. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 18.09.2023 р.)
3. Красівський О., Форкуца О. Інституційний аудит як інструмент забезпечення якості шкільної освіти. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, № 1. 2021. С. 26-31.
4. Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Ліцензування та сертифікація вчителів у США. *Сучасні тенденції навчання природничо-математичних та технологічних дисциплін у загальноосвітній школі: матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Кропивницький, 17-22 жовтня 2016 року. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. С. 73-75.
5. Пастовенський О. Оцінювання якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти засобами інституційного аудиту. *Житомирщина педагогічна* № 2 (26). 2022. URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2022/07/1.-%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-.pdf>. (дата звернення: 23.09.2023 р.)
6. Положення про Державну службу якості освіти України. Постанова Кабінету Міністрів України № 168 від 14 березня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 02.11.2023 р.)

7. Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти (затверджено наказом МОН України від 09 січня 2019 року № 17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text>. (дата звернення: 21.09.2023 р.)
8. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/266-nakaz_2736.pdf. (дата звернення: 20.10.2023 р.)
9. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія / О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тищенко, О.М. Шпарик; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.